

ДОСВІД ФРАНЦІЇ У ВПРОВАДЖЕННІ ТЬЮТОРИНГУ У СИСТЕМІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Швець Т. Е.

*кандидат педагогічних наук,
заступник директора з науково-методичної роботи*

*Приватна школа «Афіни»
вул. А. Головка, 13/1, Київ, Україна
orcid.org/0000-0002-9713-7817
taniteshvets@gmail.com*

Ключові слова: *тьюторинг, тьюторський супровід, тьютор, тьюторська підтримка, онлайн-тьюторинг, тьюторський супровід дітей з особливими потребами.*

Стаття присвячена аналізу досвіду впровадження тьюторингу у системі середньої освіти Франції. У статті використані такі методи дослідження, як: вивчення, аналіз та узагальнення історико-педагогічних, педагогічних джерел з метою висвітлення французького досвіду впровадження тьюторингу у системі середньої освіти. Автор звертається до витоків тьюторингу у системі освіти Франції, що бере свій початок від середньовіччя. У статті наведені тлумачення понять «тьюторинг» і «тьютор», а також простежена генеза цих понять у сучасній системі освіти. У статті зазначено, що ідеї середньовічних філософів Франції ґрунтувалися на концепції освіти, орієнтованої на дитину, що враховує індивідуальні відмінності учнів, що сприяє розвитку індивідуального процесу мислення дитини.

Автор характеризує у статті державну освітню політику країни, що сприяє впровадженню тьюторських практик. У статті проаналізовані результати державних програм, завдяки яким було впроваджено тьюторинг у школах Франції та зроблено висновок про ефективність тьюторських програм, які вплинули на підвищення академічної успішності учнів. Також автором було проаналізовані різні моделі тьюторингу, а саме: приватний тьюторинг, тьюторинг як допомога підготовки до іспитів, тьюторський супровід дітей з особливими потребами та онлайн-тьюторинг. У статті зазначені основні форми співпраці тьютора у системі дистанційного навчання, а також основні функції тьютора, що супроводжує учнів онлайн.

На основі аналізу науково-педагогічної літератури та джерельної бази автором зроблено висновок про завдання тьюторів у системі середньої освіти Франції, а саме: розвиток в учнів критичного мислення, навчання вміння вчитися, набуття навичок самостійного навчання тощо. У висновках автором наголошено на важливості досвіду Франції у впровадженні тьюторингу, який можна використати у вітчизняній системі загальної середньої освіти.

THE EXPERIENCE OF FRANCE IN THE IMPLEMENTATION OF TUTORING IN THE SECONDARY EDUCATION SYSTEM

Shvets T. E.

*PhD (Candidate of Pedagogical Sciences),
Deputy Director for Scientific and Methodological Work
Private School "Athens"
A. Golovka str., 13/1, Kyiv, Ukraine
orcid.org/0000-0002-9713-7817
taniteshvets@gmail.com*

Key words: *tutoring, tutor assistance, tutor, tutor support, online tutoring, tutoring for children with special needs.*

The article is dedicated to the analysis of the experience of introducing tutoring in the system of secondary education in France. The following research methods are used in the article: study, analysis and generalization of historical-pedagogical and pedagogical sources in order to highlight the French experience of introducing tutoring in the secondary education system. The author addresses the origins of tutoring in the French education system, which date back to the Middle Ages. The article provides an interpretation of the terms "tutoring" and "tutor", as well as traces the genesis of these terms in the modern education system. The article states that the ideas of medieval French philosophers were based on the concepts of child-oriented education, which take into account the individual differences of students that contribute to the development of the child's individual thinking process.

In the article, the author characterizes the state educational policy of the country, which promotes the implementation of tutoring practices. The article analyzes the results of state programs, thanks to which tutoring was implemented in French schools, and concludes the effectiveness of tutoring programs, which influenced the improvement of academic performance of students. The author also analyzes various models of tutoring, namely: private tutoring, tutoring as an aid to preparing for exams, tutoring for children with special needs, and online tutoring. The article indicates the main forms of tutor cooperation in the distance learning system, as well as the main functions of a tutor accompanying students online.

Based on the analysis of the scientific and pedagogical literature and the source base, the author makes a conclusion about the tasks of tutors in the secondary education system of France, namely: the development of students' critical thinking, teaching the ability to study, acquiring independent learning skills, etc. In the conclusions, the author emphasizes the importance of France's experience in introducing tutoring, which can be used in the domestic system of general secondary education.

Постановка проблеми. Однією з тенденцій розвитку сучасної освіти є її спрямованість на особистість людини. Така орієнтація виявляється у тому, що для сучасної школи стає важливим не лише знання, вміння та навички, які повинен отримати учень, а й розкриття його особистісного потенціалу, створення ситуацій вибору й успіху, що дають змогу учневі знайти свій шлях навчання та розвитку [1, с. 99]. Зазначені тенденції вирішуються за рахунок індивідуалізації в освіті, інтерес до якої все більше зростає, адже діячі у сфері

освіти зосереджують свою увагу на індивідуальних відмінностях та засобах підвищення ефективності навчання, що, своєю чергою, призводить до запиту на тьюторський супровід в усіх країнах світу.

Поняття тьюторингу стає все більш популярним у системі освіти, адже кожна дитина – це унікальна особистість, цінність сама по собі, яка має право на розкриття свого потенціалу та індивідуальну підтримку на цьому шляху. Освіта повинна підтримувати зростання учня як особистості,

сприяти становленню в нього критичного та креативного мислення, емоційного інтелекту, вмінню вчитися, бути самостійним, вмінню робити вибір, приймати рішення та нести відповідальність за свій вибір, своє майбутнє (в тому числі й за освіту).

Звернемо увагу на те, що важливість та необхідність індивідуалізації зазначена у Концепції Нової української школи: «Кожна дитина – неповторна, наділена від природи унікальними здібностями, талантами та можливостями. Місія нової української школи – допомогти розкрити та розвинути здібності, таланти і можливості кожної дитини на основі партнерства між учителем, учнем і батьками» [3].

Аналіз досліджень і публікацій. Досвід країн Європи у впровадженні різних моделей тьюторингу у системі середньої освіти викликає інтерес професійної науково-педагогічної спільноти України. У вітчизняному науково-освітньому просторі питанням впровадження тьюторингу присвячені праці: М. Альохіна, А. Бойко, Н. Дем'яненко, О. Іваніцької, М. Іващенко, Т. Койчевої, К. Осадчої, Т. Швець. Фундаментальні дослідження у сфері тьюторингу містяться у працях зарубіжних дослідників: Д. Вуда (D. Wood), К. Топпінг (K. Topping), М. Брейя (M. Bray), Д. Палфреймана (D. Palfreyman), В. Мора (W.G. Moore), Е. О'Брайнт (E.Q. O'Briant) та ін. Однак на сьогоднішній день у вітчизняних наукових розвідках відсутні роботи, у яких би аналізувався тьюторинг як педагогічна технологія у системі середньої освіти.

Метою статті є аналіз досвіду впровадження тьюторингу у системі середньої освіти Франції.

Виклад основного матеріалу. Слово «тьютор» має довгу історію, значення якого з плином часу змінювалося в різних культурах та країнах. Аналіз витоків тьюторингу потрібно розпочати від з'ясування первинного значення цього слова, яке походить від латинських виразів: *tutor*, *tueri*, *tute*, *tutus* та *tutela*. *Tutorem* у латинській мові називали захисника та опікуна, а також такі види діяльності: забезпечувати, захищати, укривати, зберігати, підтримувати, справлятися, захищатися від чогось [11]. Слово *tutor* бере свій початок від латинського слова *tutus*, що означає: захисник, опікун малолітніх або будь-якої особи, що потребує опіки [10], а також від слів *tueri* та *tute*, які означають: забезпечувати, захищати, опікуватися, запобігти чомусь стосовно людини – опікуна, захисника чи куратора [11]. У первинному значенні роль тьютора визначалася не навчанням чи вихованням, а здійсненням опіки. Таке розуміння терміна «*tutor*» зберігалось до середньовіччя. Згадка про тьютора як вихователя та індивідуального вчителя з'являється у середині XIII століття у трактаті французького монаха домініканця Вінсента з Бове (йдеться про опіку

королівських синів у контексті виховання та навчання) [9, с. 12].

Сучасне визначення поняття «тьюторинг» розуміється як багатовимірне поняття, а саме: це процес підтримки розвитку особистості з метою розкриття її потенціалу; це особливим способом організована педагогічна діяльність, яка охоплює не лише навчальну, а й виховну сфери та спрямована на саморозвиток і самореалізацію особистості, може бути реалізована через індивідуальну співпрацю сам на сам та в малих групах; передбачає суб'єкт-суб'єктні взаємини; здійснюється на засадах персоналізації: учень/студент – автор свого освітнього та життєвого шляху, активний учасник планування власної діяльності, який реалізує свій персональний шлях за допомогою тьютора-наставника [6].

У Франції тьюторинг з'являється у середньовіччі як спосіб організації домашнього навчання у заможних родинах. Жан-Жак Руссо підтримував тьюторинг та вважав його ефективним способом покращити освіту в ранньому віці. В «Емілі» він використовував тьютора для того, щоб пристосувати освіту до натури дитини, а не навпаки. Руссо вважав, що потрібно культивувати індивідуальність людини, її людські якості. Цей постійний компаньйон, на думку Руссо, пропонував дитині природну освіту шляхом власного прикладу, а також освіту, яка формується навколо свободи особистості дитини та її природного зростання. Ідеальний тьютор Руссо встановив три принципи освіти, такі як: індивідуалізація, зростання та активність учня. Він ствердив сучасну ідею про те, що єдиний спосіб навчати людей – стимулювати діяльність їхніх власних зусиль [8, с. 133–134].

На прикладі французького гуманіста XVI ст. М. Монтеня можна стверджувати, що ще до доби Просвітництва у Франції панувала думка про необхідність індивідуального навчання. У своєму «Есе» він писав про необхідність індивідуального характеру виховання дітей з аристократичних родин. Французький мислитель критикував колективне навчання в коледжах через неадаптованість передання знань до потреб учнів. Його концепція виховання та навчання суперечить концепції, однакової для всіх шкіл, в якій усі «мусять ходити однаковими кроками» [9, с. 25].

А. Фіалковський вважає М. Монтеня класиком сучасного тьюторингу, який у своїх листах під назвою «Есе» звертав увагу на необхідність індивідуального характеру виховання, критикуючи тим самим концепцію масової освіти. На думку Монтеня, гарним вихователем є той, хто відпускає свого підопічного трохи попереду себе, щоб мати можливість оцінити його кроки та прийняти рішення, наскільки потрібно йому допомогти рухатися вперед [9, с. 16]. Такий підхід надихнув

багатьох авторів та практиків того часу вбачати у тьюторингу своєрідну форму опіки чи нагляду, що виникає з етимології самого слова.

Тьюторинг у Франції у сучасному розумінні цього слова з'являється під впливом досвіду Великої Британії та США у середині 60-х рр. XX ст. [13]. У Франції тьюторинг полягає у допомозі у навчанні, коли тьютор навчає невелику групу студентів за принципом індивідуалізації. У середній школі учні навчаються спочатку два роки за єдиною програмою, а потім вводяться диференційовані програми за напрямками та предметами за вибором [4]. Як і багато європейських країн, Франція також переживає освітні реформи з кінця XX століття. Цікавим у реформуванні є надання самостійності ліцеям (старша школа), які розробляють проекти своєї діяльності, визначають принципи формування груп та класів, вибір додаткових предметів, вибір спеціальних тем навчання додатково до передбачених державними програмами, вибір факультативних предметів [5, с. 121].

Політика французького уряду у сфері освіти спрямована на подолання нерівних умов для навчання. Тому у 2008 році французький уряд запустив програму «Les cordées de la réussite» («Разом до успіху»). Дослідники співпрацювали з мережею з дванадцяти середніх шкіл, щоб перевірити вплив дворічної тьюторської програми на академічну успішність учнів та вибір подальшого напрямку навчання. Директори середніх шкіл визначили учнів десятого класу, які з найбільшою ймовірністю продовжать навчання після закінчення середньої школи та попросили їх добровільно брати участь у тьюторській програмі. Результати тьюторської програми показали, що ті учні, які до початку участі у програмі демонстрували прагнення до академічних успіхів, отримали максимальний ефект. Однак ті учні, які були на низькому рівні успішності, не досягли значних результатів та, як правило, відчували більше складнощів під час вибору щодо подальшого навчання [12].

Досліджуючи тьюторинг у системі середньої освіти Франції, ми зустріли уживання терміна «педагог-посередник», який ототожнюється із тьютором. Ця традиція виходить від того, що Франція має найбільш тривалий досвід розвитку законодавства й фактичного втілення освіти для дітей з особливими потребами. Сьогодні у Франції прийнята «Доктрина про будівництво школи XXI століття», в основі якої лежить принцип різноманітності, що стосується як організації навчання учнів, так і контингенту школярів, які мають різні можливості, інтереси й потреби [14]. Таким чином, визначення тьютора як посередника між дитиною з особливими потребами та педагогом традиційне для французьких шкіл. Праця тьютора з дітьми з особливими потребами передбачає

розробку індивідуального плану навчання (PPS – projet personnalisé de scolarisation), у якому передбачені умови (психологічні, педагогічні, виховні, медичні та інші) навчання таких учнів. У плані враховуються побажання учня та його батьків, що дозволяє забезпечити послідовність та безперервність шкільної освіти. Саме на основі індивідуального плану навчання Комісія з прав на автономію осіб з особливими потребами виносить рішення про індивідуальну освітню траєкторію учня з особливими потребами, зокрема, рекомендацію щодо навчання в масовій або спеціалізованій школі [7].

Аналіз наукової літератури призвів нас до висновку, що тьюторинг у системі середньої освіти у Франції існує як домашній тьюторинг в офлайн- і в онлайн-форматах, де тьютор допомагає учню старших класів підготуватися до вступних іспитів в університет та тьютор в інклюзії. У вищій школі також існують тьютори, які працюють з невеликою групою студентів. Їхнє основне завдання – допомога першокурсникам в адаптації до університету та регулярна методична і педагогічна підтримка групи студентів з метою опанування певного предмета [4].

Крім того, у Франції у дистанційному навчанні присутні тьютори-посередники (тьюторат), які працюють зі студентами індивідуально або з невеликою групою студентів. Відповідно до тверджень французьких дослідників тьюторинг у дистанційному навчанні здійснюється шляхом втручання у процес навчання: з ініціативи суб'єкта супроводу (проактивне втручання) після отримання інформації стосовно навчання студента (наприклад, після аналізу виконаних студентом робіт, після спілкування зі студентами тощо), з ініціативи тьютора, як реакція на прохання про надання допомоги самого студента (реактивне втручання) [2]. У дистанційному навчанні французькі дослідники виділяють такі функції тьютора: метакогнітивну, організаційну, мотиваційну та техніко-адміністративну. На їхню думку, тьютор повинен працювати за допомогою проблемних питань, допомагати у структуруванні навчального контенту, вмінні аналізувати та критично мислити [14].

Висновки і перспективи подальших розробок у цьому напрямі. Таким чином, можна зробити висновки, що тьюторинг у системі середньої освіти Франції нині не втрачає своєї актуальності, розширює межі свого використання, підлаштовується під запити суспільства, змінюється та стає все більш затребуваним. Для нас аналіз впровадження тьюторингу у системі середньої освіти Франції є важливим як приклад реалізації принципу індивідуалізації у навчанні та вихованні, який можна модифікувати та адаптувати під реалії української школи, таким чином розширюючи тьюторські практики, які вже знайшли своє місце у системі середньої освіти України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуманізація шкільної освіти в країнах ЄС та США. Трансформаційні процеси у шкільній освіті країн Європейського Союзу та США : монографія / А.П. Джурило, О.З. Глушко, О.І. Локшина та ін. Київ : ТОВ «КОНВІ ПРИНТ», 2018. 192 с.
2. Дуніна І.М. Функції тьютора в дистанційному навчанні Франції. *Науковий вісник Донбасу*. 2012. № 3. С. 3–7.
3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи : ухвалено рішенням Колегії МОН України 20.10.2016 р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 27.03.2022).
4. Осадча К.П. Аналіз досвіду тьюторства та підготовки тьюторів у Франції. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реальність та перспективи* : збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. Вип. 61. С. 223–227.
5. Сбруева А.А. Порівняльна педагогіка вищої школи: національний, європейський та глобальний контексти : навчальний посібник. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2021. 319 с.
6. Швець Т.Е. Аналіз понять «тьютор» і «тьюторинг» у вітчизняному та зарубіжному освітньо-науковому просторі. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»* № 2. 2022. С. 56–65.
7. Bédouret T. “Tutorat”, “monitorat” en éducation: mises au point terminologiques. *Recherche et formation*. 2003. № 43. P. 115–126.
8. Gordon E.E., & Gordon E.H. Centuries of tutoring: a history of alternative education in America and Western Europe. Lanham : University Press of America, 1990. 437 p.
9. Fijałkowski A. Z dziejów myślenia o tutoring – krótki zarys historii indywidualnego kształcenia wychowania. *Kwartalnik Pedagogiczny*. 2009. Nr. 2 (212), S. 5–33.
10. Kopaliński W. Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych. Warszawa, 2000. 519 s.
11. Kumaniecki K. Słownik łacińsko-polski. Warszawa, 1988, 516 s.
12. Les cordées de la réussite. URL: <https://www.paristech.fr/fr/egalite-des-chances/les-cordees-de-la-reussite> (дата звернення: 09.09.2022).
13. Thierry Ly Son, Maurin Eric and Riegert Arnaud. A pleasure that hurts: the ambiguous effects of elite tutoring on underprivileged high school students. *Journal of Labor Economics* 38, No. 2. 2020: 501–533.
14. Quintin J.-J. Accompagnement tutoral d’une formation collective via Internet. Analyse des effets de cinq modalités d’intervention tutorale sur l’apprentissage en groupes restreints : Doctorat de Sciences de l’Éducation. Grenoble : Université Stendhal, 2008. 368 p.

REFERENCES

1. Humanizatsiia shkilnoi osvity v krainakh YeS ta SShA. Transformatsiini protsesy u shkilnii osviti krain Yevropeiskoho Soiuzu ta SShA (2018): monohrafiia [Humanization of school education in EU countries and the USA. Transformational processes in school education in the countries of the European Union and the USA: monograph] / A.P. Dzhurylo, O.Z. Hlushko, O.I. Lokshyna ta in. Kyiv: TOV «KONVI PRINT». 192 s. [in Ukrainian].
2. Dunina, I.M. (2012). Funktsiyyi tiutora u dystantsiynomu navchanniyi Frantsiyi. *Naukovyi visnyk Donbasu*. № 3. S. 3–7 [in Ukrainian].
3. Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannya serednoi shkoly: ukhvaleno rishenniam Kolehii MON Ukrainy 20.10.2016 r. [New Ukrainian school: conceptual principles of secondary school reform: approved by the Board of the Ministry of Education and Science of Ukraine 20.10.2016]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (Last accessed: 27.03.2022).
4. Osadcha, K.P. (2018). Analiz dosvidu tiutorstva ta pidhotovky tiutoriv u Frantsii [Analysis of tutoring experience and tutor training in France]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Seriya 5: Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy: zbirnyk naukovyih prats*. Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova. Vyp. 61. S. 223–227 [in Ukrainian].
5. Sbrueiva, A.A. (2021). Porivnialna pedahohika vyshchoi shkoly: natsionalnyi, yevropeyskyi ta hlobalnyi konteksty: navchalnyi posibnyk [Comparative higher education pedagogy: national, European and global contexts: study guide]. Sumy: SumDPU imeni A.S. Makarenka. 319 s. [in Ukrainian].
6. Shvets, T.E. (2022). Analiz poniat «tiutor» i «tiutorynh» u vitchyznianomu ta zarubizhnomu osvitno-naukovomu prostori [Analysis of the concepts of “tutor” and “tutoring” in the domestic and foreign educational and scientific space]. *Akademichni studii. Seriya «Pedahohika»* (2). S. 56–65. Retrieved from: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.2.9> [in Ukrainian].

7. Bédouret, T. (2003). “Tutorat”, “monitorat” en éducation: mises au point terminologiques. *Recherche et formation*. 2003. № 43. P. 115–126 [in French].
8. Gordon, E.E., & Gordon, E.H. (1990). *Centuries of tutoring: a history of alternative education in America and Western Europe*. Lanham: University Press of America. 437 p. [in English].
9. Fijałkowski, A. (2009). Z dziejów muślenia o tutoring – krótki zarys historii indywidualnego kształcenia wychowania. *Kwartalnik Pedagogiczny*. Nr. 2 (212), S. 5–33 [in Polish].
10. Kopaliński, W. (2000). *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*. Warszawa. 519 s. [in Polish].
11. Kumaniecki, K. (1988). *Słownik łacińsko-polski*. Warszawa. 516 s. [in Polish].
12. Les cordées de la réussite. Retrieved from: <https://www.paristech.fr/fr/egalite-des-chances/les-cordees-de-la-reussite> (Last accessed: 09.09.2022).
13. Thierry, Ly Son, Maurin, Eric and Riegert, Arnaud (2020). A pleasure that hurts: the ambiguous effects of elite tutoring on underprivileged high school students. *Journal of Labor Economics* 38, No. 2. P. 501–533 [in English].
14. Quintin, J.-J. (2008). *Accompagnement tutoral d’une formation collective via Internet. Analyse des effets de cinq modalités d’intervention tutorale sur l’apprentissage en groupes restreints*: Doctorat de Sciences de l’Education. Grenoble: Université Stendhal. 368 p. [in French].